

ἀνθρωπίνῃ ἐξουσίᾳ, πηγάζει ἀμέσως ἐκ τοῦ Θεοῦ (1). Ἐὰν δὲ θεωρηθῇ ἀτομικῶς, ἐν τούτῳ δηλαδή ἢ ἐν ἐκείνῳ τῷ ἡγεμόνι, τοιαύτῃ ἀτομικῇ ἐξουσίᾳ, διδομένη κατ' ἐκλογὴν ἢ κατὰ κληρονομίαν, ἀμέσως μὲν δὲν πηγάζει ἐκ τοῦ Θεοῦ, λέγεται ὅμως καὶ αὕτη, ὅτι εἶναι ἐκ Θεοῦ, καθόσον ὁ Θεὸς ἐνομοθέτησε νὰ ᾔναι τις ἡγεμὼν, φύλαξ ἐπάγρυπνος τῶν νόμων, καὶ νὰ ἔχῃ τὴν ἐξουσίαν τοῦ νομοθετεῖν, ὡς ἀπαιτεῖ ἡ τάξις τῶν πραγμάτων, ἡ εἰρήνη τοῦ βασιλείου, ἡ ἡσυχία, ἡ ἀσφάλεια, καὶ ἡ εὐτυχία τῶν ὑπηκόων κατὰ τοὺς αἰωνίους νόμους τῆς θείας προνοίας. Εἶναι δὲ φανερὸν ἐξ αὐτῆς τῆς φύσεως τῶν νόμων, διότι ἐπιστηρίζονται εἰς τὸν ὀρθὸν λόγον καὶ ἔχουσι θεῖαν ἀρχήν, ὅτι πρέπει νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τοὺς νόμους οὐχὶ ἐκ φόβου τιμωρίας, ἀλλὰ διὰ τὴν συνείδησιν, ἢ διὰ νὰ μὴ παραβῶμεν τὸν θεῖον νόμον τὸν προστάττοντα ὑποταγὴν εἰς τὰς ὑπερσχούσας ἐξουσίας (2).

Φαίνονται τινὲς νόμοι ἀπλῶς πολιτικοί, ὅποιοι εἶναι οἱ δίδοντες ἀτέλειαν, καὶ ἄλλα τοιαῦτα προνόμια· καὶ ἄλλοι πάλιν τιμωρητικοί, χωρὶς νὰ ᾔναι γεγραμμένον ἐν αὐτοῖς τί πρέπει νὰ πράξωμεν, ἢ νὰ μὴ πράξωμεν, ἀλλὰ μόνον ἡ τιμωρία. Ἐκ τούτων ἤθελέ τις συμπεραίνειν ὅτι αἱ ὑποχρεώσεις αὗται δὲν πηγάζουσιν ἐκ τοῦ Θεοῦ, οὔτε ἀμέσως, οὔτε ἐμμέσως.

Ἀποκρινόμενοι καὶ πρὸς ταῦτα, λέγομεν, ὅτι πρέπει νὰ διακρίνωμεν δύο εἶδη τιμωρητικῶν νόμων· ἄλλοι εἶναι μικτοί, καὶ ἄλλοι ἀπλῶς τιμωρητικοί· μικτοὶ εἶναι, ὅσοι προστάττοντες ἢ ἀπαγορεύοντες, ἐπιβάλλουσι τιμωρίαν εἰς τὸν παραβαίνοντα, ὡς λόγου χάριν, *Νὰ μὴ ἐκβάλῃ μηδεὶς σῖτον ἔξω τοῦ βασιλείου· ὅστις δὲ ἐκβάλῃ, νὰ πληρώσῃ ζημίαν διπλάσιαν τῆς τιμῆς τοῦ σίτου*. Τιμωρητικοὶ δὲ, ὅταν μὲ τὴν τιμωρίαν συνάπτηται καὶ ἡ προσταγὴ, ἢ ἡ ἀπαγόρευσις, ὡς ἐὰν ἔλεγεν, *Ὅστις ἐκβάλλει σῖτον ἔξω τοῦ βασιλείου, πληρώσει ζημίαν διπλάσιαν τῆς τιμῆς τοῦ σίτου*· ὅπου ἡ ἀπαγόρευσις συμπεραίνεται χωρὶς τινος ἀμφιβολίας. Ἀφοῦ ἐδώκαμεν τοὺς ὁρισμοὺς τούτους, συνάγεται ἐξ αὐτῆς τῆς γενικῆς ἐννοίας τοῦ νόμου, ὅτι δὲν εἶναι οὐδεὶς ὅστις δὲν περιέχει φυσικὴν τινα ὑποχρέωσιν· διότι πᾶς νόμος πρέπει νὰ συμφωνῇ μὲ τὸν ὀρθὸν λόγον, καὶ ν' ἀποβλέπῃ πρὸς τὸ κοινὸν συμφέρον. Ὁ παραβαίνων λοιπὸν τὸν νόμον, οὗτος ἀμαρτάνει κατὰ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ κατὰ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος. Ὡστε καὶ οἱ μικτοὶ καὶ οἱ τιμωρητικοὶ νόμοι ἔχουσι φυσικὴν ὑποχρέωσιν· διότι ἐπιστηρίζονται εἰς λόγον τοῦ κοινοῦ συμφέροντος, καὶ ἡ ἀπαγόρευσις συμπεραίνεται ἐξ αὐτῆς τῆς τιμωρίας, ἂν καὶ ῥητῶς δὲν λέγεται. Περὶ δὲ τῶν ἀτέλειαν

(1) Οὗ γὰρ ἐστὶν ἐξουσία, εἰμὴ ἀπὸ Θεοῦ· αἱ δὲ οὖσαι ἐξουσίαι, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τεταγμέναι εἰσὶ. (πρὸς 'Ρωμ. ιγ'.)

(2) Πᾶσα ψυχὴ ἐξουσίαις ὑπερσχούταις ὑποτασσέσθω. (πρὸς 'Ρωμ. ιγ'.)